

6. Paulus D., de Vries G., Janssen M., Van de Walle B. The influence of cognitive bias on crisis decision-making: Experimental evidence on the comparison of bias effects between crisis decision-maker groups. *International Journal of Disaster Risk Reduction*. 2022. 16 p.

7. Uhr, C., Frisell, M., Rotter, P. Driving Crisis Leadership Fundamentals in the Swedish Total Defence – Core Concepts and the Road to Cultural Change. *ICCRIS*. 2025. 11 p

8. Абрамян В. Психологічні чинники ефективності управлінських рішень у кризових ситуаціях. *Наукові доповіді*. 2025. С. 9–13.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-615-0-34>

ПСИХОЛОГІЧНІ МОТИВИ УЧАСТІ ОСОБИСТОСТІ У ВОЛОНТЕРСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Ярова-Прусс Діана Володимирівна

*студентка III курсу факультету психології, політології та соціології
Національний університет «Одеська юридична академія»
м. Одеса, Україна*

Волонтерська діяльність у сучасному суспільстві посідає важливе місце, оскільки вона спрямована на надання безкорисливої допомоги людям, які її потребують, а також на підтримку суспільно значущих ініціатив. Особливої актуальності волонтерство набуває в умовах соціальних криз і воєнних викликів, коли громадянська активність і взаємодопомога стають важливими чинниками стабільності суспільства. У зв'язку з цим значну увагу дослідників привертає питання психологічних мотивів, які спонукають особистість долучатися до волонтерської діяльності. Проте спочатку більш детально розглянемо поняття волонтерства.

У документах Організації Об'єднаних Націй (ООН) волонтерство визначено як: «вклад особи у розвиток благополуччя своїх сусідів суспільства в цілому, що зроблений поза рамками власної кар'єрної діяльності на засадах безкорисливості, безоплатності» [1, с. 2].

У Законі України «Про волонтерську діяльність» у ст. 1 визначено, що «волонтерська діяльність – добровільна, соціально спрямована, неприбуткова діяльність, що здійснюється волонтерами шляхом надання волонтерської допомоги», є формою благодійної діяльності та «ґрунтується на принципах законності, гуманності, рівності, добровільності, безоплатності, неприбутковості» [5].

Отже, у міжнародних і національних нормативних документах волонтерство розглядається як добровільна та безкорислива діяльність людини, спрямована на допомогу іншим і розвиток суспільства. Воно здійснюється поза межами професійної діяльності, не передбачає матеріальної винагороди та ґрунтується на принципах гуманності, добровільності, рівності й неприбутковості. Водночас волонтерство визнається важливим суспільним ресурсом, який сприяє залученню громадян до вирішення соціальних проблем, розвитку громадянської активності та підтримці ефективного суспільного управління.

Щодо наукової літератури, то, наприклад І. Чайка, характеризуючи сутність феномена волонтерства та специфіку його розвитку в сучасній Україні, зазначає, що «суб'єкт може використовувати свої професійні знання, потенціал, але така діяльність не має сприяти досягненню його професійних, кар'єрних цілей і є безоплатною без будь-яких застережень,... умовою здійснення волонтерської діяльності для суб'єкта є наявність основної оплачуваної роботи чи інших джерел доходу» [6, с. 74].

Н. Говоруха вказує, що «участь у волонтерській діяльності передбачає наявність у волонтера таких цінностей і пріоритетів, як доброта, милосердя, турбота, бажання поділитися своїми навичками і вміннями безкорисливо, прагнення віддавати (час, сили, таланти) з ціллю допомогти іншим та поліпшити ситуацію» [4, с. 25].

Порівнюючи наукові підходи з положеннями законодавства України, можна зазначити, що вони загалом збігаються у розумінні основної сутності волонтерства як добровільної, соціально спрямованої та безоплатної діяльності. Водночас законодавство зосереджується переважно на правовому визначенні та принципах організації волонтерської діяльності, тоді як наукові дослідження більшою мірою акцентують увагу на внутрішніх мотивах, цінностях і психологічних особливостях особистості волонтера.

Е. Клері (E. Clary) та М. Снайдер (M. Snyder) [2] встановили, що участь людини у волонтерській діяльності зумовлюється низкою психологічних чинників. До них належать ціннісні мотиви, які пов'язані з прагненням діяти відповідно до загальнолюдських цінностей і проявляти турботу про інших. Важливу роль відіграє також мотив особистісного розвитку, що передбачає бажання отримувати нові враження, розширювати уявлення про світ, випробовувати себе в нових ситуаціях і набувати нових умінь та навичок. Крім того, значущим чинником виступає соціальний мотив, який пов'язаний із потребою відчувати свою належність до певної спільноти та отримувати схвалення з боку інших людей. Дослідники також виокремлюють мотив розуміння, що проявляється у прагненні підвищити самооцінку, відчутти власну корисність і розширити коло соціальних контактів.

Водночас волонтерство може бути пов'язане і з кар'єрними мотивами, оскільки участь у такій діяльності дає можливість здобути практичний досвід, який у майбутньому може бути корисним під час працевлаштування. Окремо виділяється захисний мотив, що полягає у прагненні людини відволіктися від особистих проблем, зменшити вплив негативних емоцій, підтримати почуття власної гідності та подолати внутрішні переживання.

Існує типологія мотивів, відповідно до якої мотиви волонтерської діяльності поділяються на зовнішні та внутрішні. Зовнішні мотиви пов'язані з впливом зовнішніх стимулів, таких як соціальне схвалення, суспільне визнання або можливість отримати певні переваги чи досвід. Внутрішні мотиви зумовлені особистісними цінностями та мотиваційними установками людини, зокрема прагненням допомагати іншим, відчувати власну значущість, реалізовувати моральні переконання та внутрішню потребу у суспільно корисній діяльності [3, с. 140].

Аналіз наведених положень дає підстави стверджувати, що мотивація волонтерської діяльності має складний і багатогранний характер та поєднує як зовнішні, так і внутрішні чинники. Зовнішня мотивація пов'язана з орієнтацією особистості на соціальні норми, суспільні очікування та загальноприйняті моделі поведінки, коли участь у волонтерстві може підтримуватися схваленням з боку суспільства, бажанням відповідати соціальним стандартам або відчувати свою причетність до соціально значущих процесів. Водночас більш стійкою та глибокою основою волонтерської активності виступає внутрішня мотивація, яка ґрунтується на особистісних цінностях, переконаннях і внутрішній потребі людини бути корисною іншим.

Внутрішня мотивація формується завдяки усвідомленню значущості волонтерської діяльності, інтересу до неї та відчуттю морального задоволення від результатів своєї праці. У цьому контексті волонтерство виступає не лише формою суспільної допомоги, а й засобом особистісного розвитку, самореалізації та творчого прояву людини. Воно сприяє формуванню соціальної активності, розширенню кола спілкування, зміцненню почуття причетності до важливої суспільної справи та розвитку гуманістичних цінностей.

Отже, волонтерство можна розглядати як особливу форму просоціальної поведінки, у якій поєднуються моральні цінності, особистісні потреби та суспільні інтереси. У сучасних кризових умовах роль волонтерської діяльності значно зростає, оскільки вона сприяє консолідації суспільства, активізації громадянської позиції та залученню людей до вирішення актуальних соціальних проблем на національному й міжнародному рівнях.

Література:

1. Anheier H., Salamon L. Volunteering in Cross-National Perspective: Initial Comparisons. Working Papers of the Johns Hopkins Comparative Nonprofit Sector Project. Baltimore. *The Johns Hopkins Center for Civil Society Studies*. 2001. № 10. 20 p.
2. Clary E.G., Snyder M. The Motivations to Volunteer: Theoretical and Practical Considerations. *Current Directions in Psychological Science*. № 8 (5). 1999. P. 156–159.
3. Phillips M. Motivation and expectation in successful volunteerism. *Voluntarism and social work practice: A growing collaboration* / ed. by F.S. Schwartz. Lanham etc.: Univ. Press of America, 1984. P. 139–147.
4. Говоруха Н. Волонтерство як платформа соціальних перетворень. *Педагогічний процес: теорія і практика*. Вип. 3–4. 2019. С. 24–30.
5. Про волонтерську діяльність: Закон України від 19.04.2011 № 3236-VI. *Відомості Верховної Ради України*. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3236-17>
6. Чайка І. Ю. Волонтерство: сутність феномена та особливості його функціонування в сучасній Україні. *Грані*. Т. 20. № 7(147). 2017. С. 72–79.